

Duška Jovanić

LJUBICA

LEGENDA O
FATALNOJ
SRPKINJI

januar, 2020.

Duška Jovanić

LJUBICA

LEGENDA O FATALNOJ SRPKINJI

januar, 2020.

Ljubica Otašević
(1933 – 1998)

RASKOPČAVANJE MITA

U američkom gradu Hjustonu (Teksas) 12. aprila umrla je Ljubica Otašević, poznata košarkašica-lepotica „Crvene zvezde“ i reprezentacije.

Te 1998. godine, tragajući za novom uzbudljivom avanturom za literaturu, u biblioteci sam u nekim sportskim novinama iz naše ozbiljnije prošlosti slučajno naletela na ovu kratku, gotovo neprimetnu vest, gurnutu u ćošak i napisanu suvoparnim, starinskim rečnikom odavno zaturenog vremena.

Kako to da su i život i smrt te, po moćnoj legendi, fatalne brinete sa onim nečim što će postati deo istorije, stali u jednu sasvim običnu rečenicu?

Nije bilo ni fotografije da ilustruje tu filmsku biografiju „male“ sa Malog Kalemegdana, velike „Zvezdine“ zvezde, poznate po gustoj talasastoj kosi, krupnim nedokučivim

očima, gracioznim pokretima, sigurnim šutevima, mangupskim fintama, drčnom stavu i sočnom psovačkom repertoaru kojim je izluđivala sudije i nagrađivala publiku.

Fama o njoj, kao rasnoj lepotici, beogradskoj miljenici i voajerskoj patnji Ive Andrića, koju je probirljivi Zapad stesao, da bi je zaprosio holivudski macan Keri Grant, počela je onda kada je erotsko dopadanje svetu predstavljalo uvredu nacionalnog ponosa i izdaju komunističkog poštenja, ali ona je uprkos upornim partizanskim generalima i navalentnim udbašima stigla tamo gde joj je i bilo mesto.

I, mada se pred kraj života ugojila i počela da cuga, ipak nije umrla nesrećna, iako se to od nje očekivalo.

Sentimentalni vaspitači čitave jedne generacije pričali su kako su najlepše, a ujedno i najhrabrije curice, početkom pedesetih počele da odlaze za svojim snom. Taj odlazak bio je plod dugotrajne inkubacije larve koja se jednog proleća pretvarala u prekrasnog leptira, isuviše dragocebnog i skupog za ovaj grad. Njihovo bekstvo od stvarnosti bilo je rezultat žudnje sastavljene od rasutih, slučajno dolutalih delića mozaika: američkih filmova, trač-hronika koje su do nas stizale prilično bajate i obećavajućih sudbina nametljivih seks-bombi zatočenih u zanosnom telu i divnoj odeći koju su srećnicama slali državni neprijatelji.

Za razliku od njih, Ljubica Otašević, zaboravljena princeza jedne drugačije mladosti, kao studentkinja Filozofskog fakulteta i kćerka oficira Kraljeve vojske u izbeglištvu, nije se samo odlično snašla. Ona je tome što joj se desilo jednostavno pripadala. Živel je neki obećani život za sve nas, iako joj to uopšte nije bilo u planu.

Sve u njenoj priči potpuno je tačno: ličnosti su stvarne,

*mesta još postoje, ili su postojala, adrese se nisu prome-
nile, a činjenice su proverljive u sećanjima i knjigama.*

*Čuvari njene prolazne lepote jedino nisu raskopčali mit
do kraja. Ni kako je kod španskog generala Franka ulazila
bez kucanja, ni zašto je već punačka i podbula bila simpa-
tična Adnanu Kašogiju, dok je neobuzdani Marlon Brando
imao običaj da lenjo doručkuje u njenoj kuhni.*

*Za njih je zauvek ostala socijalistička Pepeljuga u bek-
stvu od neobuzdanih udvarača kojoj bi bilo pametnije da
se udala za nekog od svojih prvih momaka.*

*Ona jedino nikada nije želela da, bez pravog razloga,
postane slavna i tako upropasti svoje burne uspomene za
koje je ipak nije bolela štikla.*

*Osetila sam potrebu da se sukobim sa svima koji joj ni-
su odali priznanje što je, umesto našeg, ostvarila svoj san.*

D. J.

ANDRIĆ I KALIŠ

ANDRIĆ I LJUBICA

Sog dana, Ivo Andrić krenuo je u svoju uobičajenu šetnju. Grabio je ujednačenim hodom prema Kalemegdanu, u odelu uzornog građanina stare garde, u svojim kasnim pedesetim, sa obaveznom kravatom, šeširom i strogim naočarima kakve priliče piscu. Ali, ne bilo kom, nego najvećem i najtajanstvenijem, čiju privatnost su najviše čuvali oni koji su ga najbolje poznavali.

Da li je taj njegov uobičajeni ritual bio apsurdan, pogotovo što je na prvi pogled izgledao banalan?

Nije voleo fotografisanje, bilo mu je mrsko da ga ljudi zaustavljaju, iako se ljubazno pozdravljao, kao da je već tada žalio što nije pisao pod pseudonimom.

Ponekad je bio u društvu sarajevskog prijatelja Ljuba Jandrića, marljivog hroničara, čoveka od izuzetnog poverenja kome je, kao Gete Ekermanu, govorio o onome što je možda i od samog sebe krio. Tako su često stizali i do igrališta košarkaškog kluba „Crvena zvezda“, na Malom Kalemegdanu.

Šta je tamo tražio, zapitao bi se svako ko ga je doživljavao kao nedodirljivog književnika utonulog u duboko razmišljanje u nekoj udobnoj fotelji. I dobio bi odgovor da je Andrić, kao i svi veliki pisci, i tamo radio. Tražio je rečenice koje će pravdati njegovo prisustvo na mestu gde ga nisu očekivali i gde možda ne bi trebalo da bude.

Ali, na utakmicama koje su igrale „Zvezdine“ najbolje devojke, bilo je mnogo toga što ga je uzbuđivalo i fasciniralo. Toliko da je zauzimao mesto u prvom redu, koje je sam sebi odredio.

Svedoci Andrićevog voajerizma branili su ga da je bio redovan i na muškoj košarci, a naročito mu je bilo zabavno da što bolje čuje neku žestoku i sočnu psovku.

Ipak, najviše je voleo da gleda žensku ekipu: nimfe u šortsevima, oznojenih tela, zategnutih nogu u skoku prema obruču, slobodnih grudi i divlje zamršene kose, koje su tu došle da osvoje košarku, a ne da zavode. Samo što je pisac i esteta video nešto što drugi nisu.

I u „Znakovima pored puta“, penkalom je zapisao: „Hvatajući ili bacajući loptu, čovek se ne samo produžuje i raste, nego i preobražava – biva drugačiji, lakši i lepši, prevazilazi sebe, približava se bestežinskom stanju i visinskom letu, trijumfu svog tela i, u isto vreme, pobjedi nad njim.“

Tu na scenu stupa Ljubica Otašević koja je na terenu, kao i van njega, delovala hipnotično. U svemu umeren i suzdržan, Andrić ni najdiskretnijom aluzijom nije potvrdio priču da je na Mali Kalemegdan dolazio zbog nje. Možda to ni sama Ljubica nije znala, iako je čitavo njegovo delo recitativ prigušenih reči i skrivenih osećanja.

„To su samo intrige iz ‚Zvezdine‘ kuhinje“ – opravdavaju li su Andrićeve strast revnosni biografi izbegavajući da govore o njegovim ljubavima.

Budući da je ostavljao utisak kako vodi izuzetno tajnovit život, Ljubica je mogla biti otelovljenje spoljnog sveta, koje je svojom zanosnom pojavom i smelim pokretima narušavalo njegov privatni prostor u koji nije bilo pristupa.

„Pitao se, sam ne zna zašto, otkud tolika lepota u jednom stvoru, na jednom mestu. To izaziva zabunu i poremećaje svake vrste. Ne možeš zastati pred njom, pa gledati, a ne možeš proći i vratiti se svojoj kući, kao da ništa nisi ni video, jer to ide za čovekom, muči ga danju i javlja mu se u snu i nesanici. Da li je zaista to ta lepota o

kojoj se u pričama priča, ali je malo kome dato da je sretna, koja prolazi, kažu, kao rosa i uvek je negde ima, i niko ne može da je uhvati i zadrži za sebe“, razmišljao je.

– Je li Andrić stvarno bio pritajeni razvratnik? Govorilo se kako je odlazio na košarkaške utakmice samo da bi gledao beogradsku lepoticu Ljubicu Otašević – pitala sam jednom Petra Džadžića, najopreznijeg i najlukavijeg čuvara njegovih muških tajni.

– Andrić je s pravom nastojao da briše tragove svog privatnog života jer je živio u sredini koja je, kad se dočepa nečije intime, nemilosrdna. Odnos sa ženama treba da bude lična stvar i privatno uživanje. Odlazio je on i na fudbalske utakmice da beleži ono što navijači dobacuju igračima. A voleo je i košarku i verovatno je kao svaki esteta uživao da vidi i lepu košarkašicu. Bože moj!

Ova metoda mogla me je odvesti samo do nekoga ko nije bio racionalističke provenijencije.

– Imao sam sreću da sam na vreme upoznao Ivu Andrića, koji me je u svakom, pa i u erotomanskom smislu kanalisao. Jednostavno sam mu prišao na ulici, predstavio se, rekao odakle sam i da sam u Beograd došao da promenim svet – bio je direktniji i precizniji Miodrag Bulatović, pravi seksualni megaloman kome su književnost i žene bile jedina strast. Za ostalo nije imao strpljenja. Priveo me je u svoj neuredni stan na Miljakovcu, jednog ledenog popodneva one beogradske zime bez mnogo nade i grejanja, da šćućureni pored užarene ringle njegovog samačkog šporeta raspravimo kako je postao lirski zver, literarni genije, bludni sin i pisac dionizijski raspusnog talenta.

Iako je, za razliku od neobuzdanog Buleta, Andrić o ženama pisao kako sijaju svojom čudnom i opasnom lepotom, uvek iščekujući onu koje nema, malo koja mogla je biti na visini njegovih osećanja.

Ipak, njegov biograf Miroslav Karaulac, koji je istraživanje o Andrićevim ljubavima počeo tek posle piščeve smrti, otkrio je da se Andrić iz zatvora u Mariboru dopisivao sa Evgenijom Gojmerac, studentkinjom muzike i poznatom zagrebačkom lepoticom, u koju je i Miroslav Krleža bio zaljubljen. Kada mu je jednom odgovorila da je teško bolesna, Andrić je bio izbezumljen: „Nećeš valjda napraviti glupost i umreti?“

Umrla je u osamnaestoj godini od leukemije i porodici ostavila svih pedeset pisama uvezanih plavom mašnom.

Dok je general Mihajlo Jovanović bio vojni ataše u Rimu, Andrić je kod njega slavio rođendane jer je želeo da osvoji njegovu kćerku Maru, oduševljenu mladim diplomatom koji joj je čitao svoje priče i rado išao sa njom na plažu.

Najčešće su se sastajali u San Sebastijanu. Ona bi pobešla od roditelja sa letovanja u Bijaricu, a Andrić je stizao iz Rima. Znajući da joj majka pregleda poštu, uvek bi dodao kako „ljubi ruke gospođi mami“.

Slobodoumna Mara je na pitanje u kakvim su Andrić i ona odnosima, otresito odgovarala: „Bili smo u ljubavi. On je prvi muškarac koji me je poljubio.“

Kada je 1926. otišao na godinu dana u bučni i poročni Marsej, s njim je bio pukovnik Milan Đorđević, komandant ispostave jugoslovenskog konzulata. Andrić je stanovao u zgradi koja je kasnije, pred sam rat, pretvorena

u bordel, ali ostalo je zabeleženo koliko je bio fasciniran sočnim izražavanjem pukovnika Đorđevića, za koga se šuškalo da je manijakalno opsednut seksom.

„Dragi Ivo, bila sam slobodna da vas pomenem pred jednim novinarom. Ne bih volela da se naljutite“, oprezno se Andriću obratila Zdenka Marković, njegova dugogodišnja prijateljica iz Zagreba, znajući koliko je jednostavan i blag čovek, a opet uvek na distanci, udaljen kao neko ko odbija svojom zatvorenosti.

Njena bojazan bila je opravdana: Andrić se toliko naljutio da ju je ostavio u suzama.

Neretko, žene su za njega bile tek igračke sa kratkim rokom trajanja.

Njegovu ljubavničku mladost najviše je obeležio skandal o kome se raspravljalo i u masonske Velikoj loži, budući da su dva prijatelja, pesnik Gustav Krklec i on, bili i „braća“. Čaršija je dugo s mešavinom žara i teskobe pričavala kako je Krklec pobesneo zatekavši kuma i svoju ženu u delikatnoj situaciji. Andrić se nije mnogo branio. „Znaš, to je ovako bilo: rominjala je neka kišica... i tako se to i desilo.“ Na kraju je ipak nevoljno priznao da se kaje i žali što se, onako mlad i temperamentan, na tren bio zaboravio.

„Ko je kome oteo ženu“, požurio je da se dobro zabavi i napiše Miroslav Krleža kome uopšte nije smetala činjenica da je njegova Bela pre udaje glumila u porno filmovima.

Da li ovde treba stati sa interpretacijom intimne biografije čoveka osuđenog na zabranjenu ljubav? Ili se zapitati zašto je s Krklecom, posle burne erotske avanture

s njegovom gospođom, nastavio prijateljstvo i vrlo blizak odnos kao da se ništa nije desilo.

Onu koju je najduže voleo, Milicu Babić, čekao je dvadeset godina. Posle su zajedno živeli kraće od tog čekanja.

„Žene, ja ne znam kome ste vi bile blaga kiša jutarnja, ali u naš život ulazite kao pljusci nošeni vihorima. Preko vaših belih telesa peni se bučno život naš, zaustavlja se u virove i pada strmoglavce. Tu mudrost nije lek, ni starost ne pomaže i kad sve umukne, vaš je glas još u bilu krvi moje.

Šta znači talasava linija vašeg tela? I ta nema, bela, raspevana lepota koju nemirno lovimo kao deca leptira, a ona nam naizmenice ili zadaje bol ili se pretvara u gorčinu?“

Začudo, nije mu najbolje išla erotska literatura, kako je to lepo rekao Kiš.

„Svali se na nju i oni se spojiše“, što bi trebalo da bude nauk koliko je o tome teško pisati.

Kako se završila afera između mitskog pisca i Ljubice Otašević? Ko će to znati? Njen prvi dečko, košarkaš i veliki šmeker, Srđa Kalember, tvrdio je da Andrić i on nikada nisu razgovarali o Ljubici.

– Bio je mnogo ozbiljan, ugladen i fin. Čudio sam se što je sedeo toliko blizu terena jer smo mi imali nezgodan običaj da psujemo majku sudiji, pa sam mislio da mu to para uši. Usudio bih se da mu priđem posle utakmice i ponudim da ga otpratim deo puta. Sećam se da se posle oženio mnogo lepom ženom.

U leto 1952. „Zvezda“ se odvažila da Andriću ponudi mesto predsednika kluba. „Već sam predsednik mnogo

čega i zaista bi bilo previše da budem to i u 'Zvezdi', ali spreman sam da pomognem u svako doba.“

– Eno ga Ivo, čuo bi se žamor sa tribina, kada bi se vlasnik članske karte sa brojem četiri smestio na početak zidina Malog Kalemegdana.

Mnogo puta svojim očima videla ga je i Gordana Baraga, članica čuvene „Zvezdine“ petorke. Nju su odredili da, umesto Ljubice, Andriću preda nekakvu zahvalnicu.

– Primila me je služavka. Onda me je gospođa, čiji sam lik zaboravila jer je više nikad nisam videla, uvela u njegovu radnu sobu. Andrić je ustao da se pozdravimo. Kad smo se rukovali, počeo je ozbiljan razgovor. Ništa o košarci nismo pričali. Malo je govorio, a i ja sam uglavnom ćutala, u strahu da nešto ne lupim i sve pokvarim. Bila sam džambas devojka koja se i na tramvaj „kešala“, ali su mi se pred njim noge odsekle. Toliko sam se bila ukočila da pojma nisam imala šta je bilo napisano na papiru koji sam mu donela. Nije ni čudo što sam bila unezverena. Poslali me kod takvog velikana, a ja dupeglava.

Jedina Andrićeva fotografija sa Malog Kalemegdana snimljena je za vreme utakmice „Crvene zvezde“ i „Radničkog“. Na njoj se jasno vidi kako je jezuitski uštogljenog pisca žuljala klupa dok se pravio da na tribinama, kamenog lica, beleži „Znakove pored puta“.